Heemtijdinghen

Heemtijdinghen

Orgaan van de STICHTS-HOLLANDSE HISTORISCHE VERENIGING

Redactie: L.Cl.M. Peters, Esdoornlaan 32, Woerden. 03480 - 3891

C.J.W. Gravendaal, Woerden.

Verenigingsbestuur:

N. Plomp	Zegveld, Pr. Beatrixstraat 23	voorzitter
Mevr. A.E. Straver-Pak	Woerden, Leidsestraatweg 120 telefoon 03480 - 5622	secretariaat
Mevr. E. de Leeuw-Mielard	Woerden, Mar. Bauerstraat 30	ledenadmin.
Mr. J.T. Anema	Woerden, Talmalanen 56	penningmeester
P.C. Beunder	Bodegraven	lid
F.A.L. de Goederen	Linschoten	lid
C.J.W. Gravendaal	Woerden	lid
L.Cl.M. Peters	Woerden	lid

Gironummer penningmeester: 33 07 97

Voor het aanmelden van nieuwe leden, adreswijzigingen, bestellingen van boekwerken en losse nummers van Heemtijdinghen, wende men zich tot Mevr. E. de Leeuw-Mielard, Marius Bauerstraat 30, Woerden, tel. 03480 - 4460.

VOOR EEN WAARDEVAST GESCHENK

IS ER SINDS 1810 MAAR ÉÉN ADRES

RUIJTEN

Voorstraat 71 JUWELIER – HORLOGER Tel. 2973

VOOR EEN GOEDE BRIL

Kruisstraat 8 RUIJTEN–OPTIEK Tel. 5857

10e jaargang – no. 4 december 1974

Brok hout in damwandhoek bleek unieke vondst
ROMEINSE VEERPONT SLUIT DE RIJ VAN ZWAMMERDAMSE SCHEPEN AF

door P. C. Beunder

Toen in maart j.l. duizenden mensen een bezoek brachten aan het uitgegraven grote Romeinse schip, gevonden in de haven van het castellum van Zwammerdam, hebben de meesten van hen ook kennis kunnen nemen van een boordfragment van een ander schip, het zesde, dat in de noordoosthoek van de damwandkonstructie, als het ware door de damwandsegmenten afgesneden, lag opgesloten. Na beeindiging van het onderzoek en de berging van het grote schip, werden besprekingen gevoerd ter overweging of men alsnog een onderzoek naar dit nieuwe object zou mogen en kunnen instellen.

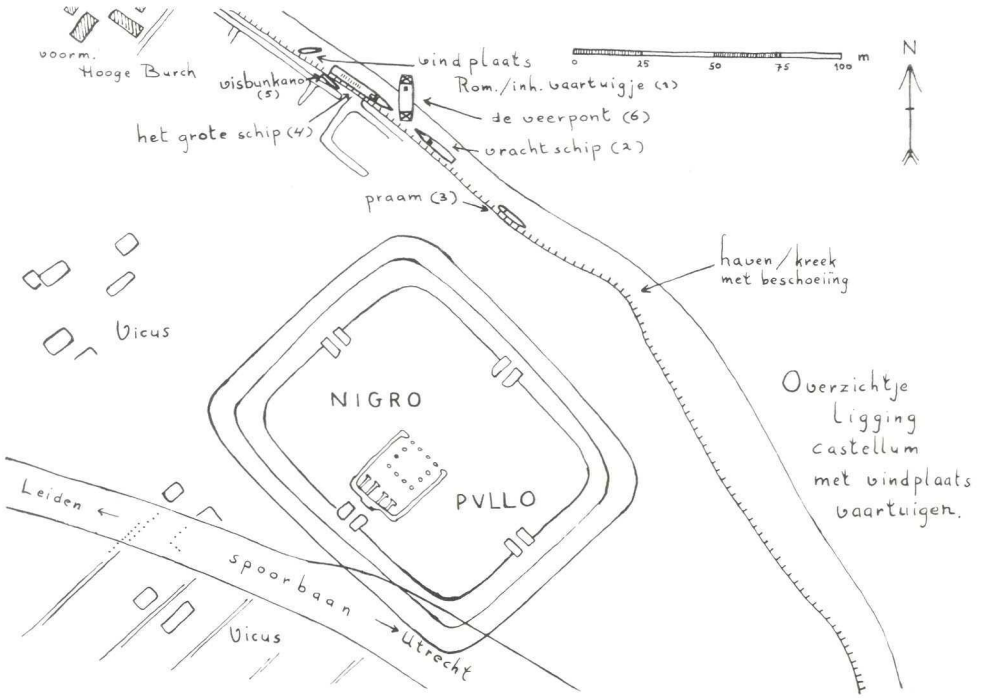

Opnieuw was de Johannes-stichting bereid haar plannen omtrent de realisering van de bebouwing en terreinsafwerking te wijzigen en gaf zij gelegenheid tot grondvergraving aldaar met een hieraan verbonden tijdslimiet van 1 juli '74 als uiterste datum.

Een kleine proefsleuf die bij de verwijdering van de damwandkonstruktie over het nieuwgevonden scheepswrak gemaakt was, deed vermoeden met een vrijwel horizontaal en vermoedelijk geheel komplete scheepskonstruktie te doen te hebben. Deze konstruktie bood door de hoogteligging (ca. 3 m. beneden het maaiveld) en de liggingsbepaling ten opzichte van de strook waarin sterke welwerking optreedt, goede mogelijkheden om zonder damwand en/of bronbemaling ontgraven te kunnen worden.

Hoewel de berging van het vaartuig aanvankelijk nog een open vraag inhield, ving het onderzoek naar boot 6 in begin mei 1974 aan. Dit wetenschappelijke werk werd opnieuw uitgevoerd door het Instituut voor Prae- en Protohistorie van de Universiteit van Amsterdam.

Opgravingstechniek.

Toen de bovengrond verwijderd was en de kontouren van het vaartuig op boordhoogte zichtbaar werden, kon men inderdaad al vaststellen, dat het schip erg gaaf en rechtstandig op de bodem van de havenkreek aanwezig moest zijn.
Om eventuele tegenvallers, wat betreft de opwelling van het grondwater tijdens het onderzoek zo veel mogelijk het hoofd te kunnen bieden, had men besloten eerst de binnenzijde van het scheepswrak te ontgraven. De gronddruk die hierbij op de scheepswanden zou komen te staan wilde men tegengaan door een segmentsgewijze aanpak waarin brede profieldammen bleven staan. Bleek de wateroverlast aan de geringe kant te zijn, dan kon men ook de buitenzijde van het schip grondvrij maken om daarna één voor één de profieldammen te verwijderen en zo het onderzoek te kunnen voltooien.

Een bijzonder (vracht) schip, een veerpont.

Nadat een totale scheepslengte van niet minder dan 20,3 m was vastgesteld, begon men met het uitgraven van de beide scheepseinden.
Werkelijk verrassend was het resultaat ! Konstruktie, breedte en wat dies meer zij bleken geheel aan elkaar gelijk te zijn. Aan een krante-foto (zie ev. Rijn en Gouwe d.d. 1 juni '74) werd daarom de suggestie: „Romeinse veerpont? " meegegeven.
Nu de ontgraving geheel zijn beslag gekregen heeft, kan ik zeggen dat de eerste indruk een rake

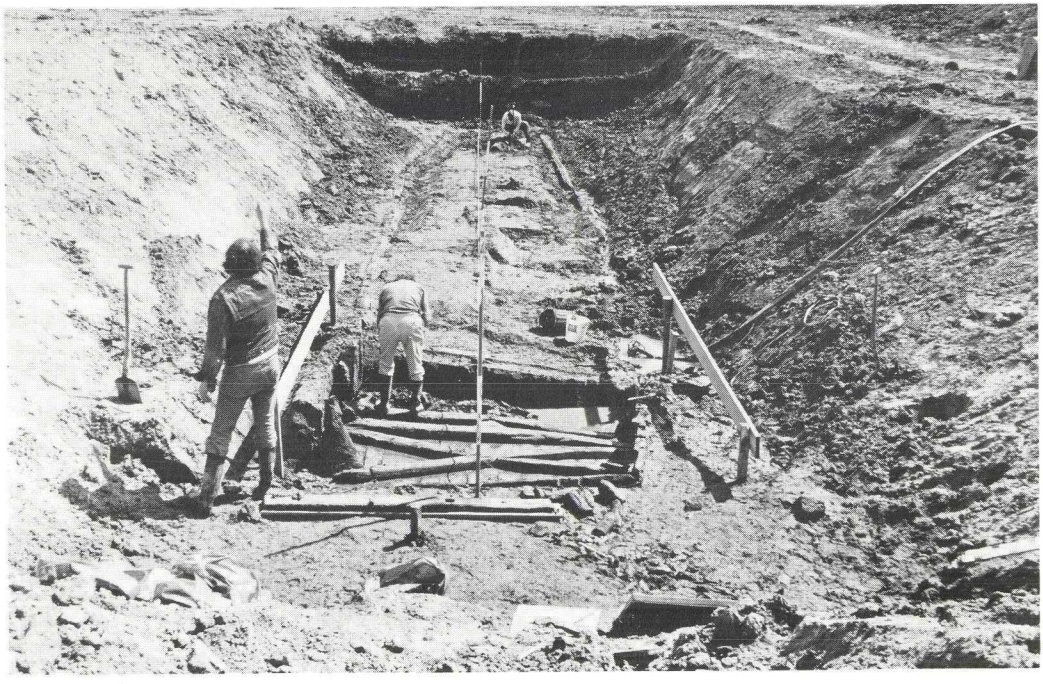

Als de bovengrond verwijderd is, blijkt het zesde schip rechtstandig in de havenkreek te liggen; de segmentsgewijze ontgraving wordt gevolgd door inmeten en tekenen, (foto PCB.)

De beide scheepseinden (voor-en achterplecht), die bij deze veerpont volkomen aan elkaar gelijk zijn, heeft men i.v.m. het specifieke doel versterkt met wrangen die elkaar kruisen. Tussen de laarzen van dhr. Van der Sluis (een medewerker) een der aangetroffen dekbalkjes, (foto PCB).

geweest is. We hebben hier werkelijk te doen met een Romeinse veerpont. Het meest verrassende en ook typerende voor de kwalificatie als zodanig is het voorkomen van een uitsparing overlangs de gehele scheepslengte aan de binnenkant van de beide boorden, vrijwel bovenaan en net onder het hier en daar nog aanwezige dolboord. Hier doorheen hebben sterke gevlochten of leren touwen gelopen, waarlangs de pont van de ene oever naar de andere werd geleid om zo probleemloos voor de aanlegsteiger af te meren.

Gebruik en voortbeweging.

De voortbeweging vond niet plaats met behulp van één van de genoemde kabels. De bevestigingswijze van de genoemde kabels was daarvoor niet geschikt. De voortbeweging moet wel door voortbomen zijn geschied; de aanwezigheid van een mastgat in een klein zaathout (ca 3 m lang) op een derde van de scheepslengte, gerekend van een der scheepseinden, suggereert zeilvoering of de mogelijkheid van voortbeweging met behulp van een trekpaal.

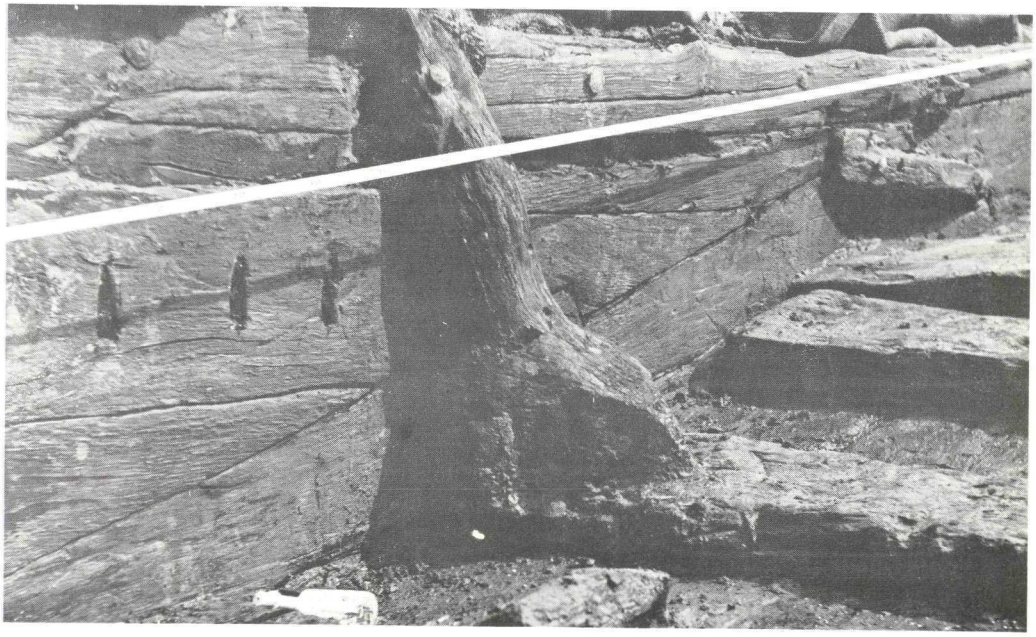

Nog kenmerkender voor de versterkte plechtkonstrukties zijn de inkepingen tussen de boordplanken en de onderste boord/bodemplank, die uit een stuk hout bestaat. Achter het witte meetlint begint de gleuf overlangs waardoor een geleide-kabel heeft gelopen; de gleuf is nog gedeeltelijk met klei gevuld, (foto PCB.).

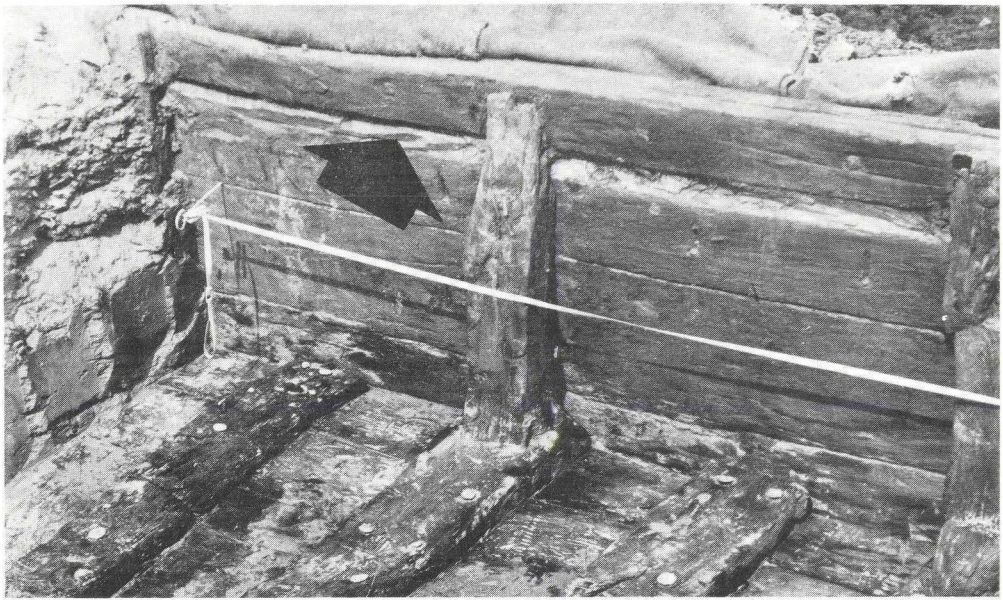

Midscheeps is de kabelgleuf, ook al is deze nog gedeeltelijk met klei gevuld, goed waarneembaar; de spanten om en om de wrangen aanwezig zorgen als een natuurlijk gegroeide „houtverbinding" ervoor dat de kabel niet in het schip valt. (foto PCB).

Een gedeelte van een houder, waarin een rol draaide, vermoedelijk om een loopplank op een gemakkelijke manier te kunnen uitleggen of inhalen. (foto PCB).

Deze laatste manieren van voortbeweging behoeven niet te zijn aangewend tijdens het overvaren, omdat de aanwezigheid van dekbalkjes (op boordhoogte dwars over het „voorschip" liggend) (d.w.z. de zijde van het schip waar ook het mastgat zich bevindt) toch aanwijzingen zijn, dat het schip ook in de vrije vaart moet zijn gebruikt. Het langs kabels heen en weer varen van het vaartuig wijst ondubbelzinnig op het feit dat het vaartuig in de lengte-richting letterlijk en figuurlijk begaanbaar moest zijn. De scheepseinden waren al naar gelang het wisselen van rivieroever plaats van instappen en uitstappen.
Aanwijzingen voor de perfektionering van deze werkwijze werden verkregen door het aantreffen van een gedeelte van een soort lier (zie de afbeelding), waarin een geleiderol draaide, waarover gemakkelijk een loopplank of iets dergelijks naar binnen of naar buiten kon worden gebracht.

Secundair gebruik op de vrije vaart?

De reeds genoemde dekbalkjes, vier in getal, op een onderlinge afstand van ongeveer een meter, waren in het midden, dus op de lengte-as van het schip, voorzien van een vierkante doorboring. Een en ander kan wijzen op een lichte, wegneembare, overkappingskonstruktie, bijvoorbeeld afgedekt met leer, die tijdens slechte weersomstandigheden kon worden opgezet.
Zo'n tentbekapping kan natuurlijk zeer wel dienst gedaan hebben wanneer het vaartuig op de vrije vaart werd gebruikt. Bijvoorbeeld ten behoeve van de proviandering van het castellum of het innen van de belastingen in natura (census) bij de Over-Rijnse Germaanse stammen op daarvoor vastgestelde plaatsen.

De aandachtige lezer zal wellicht willen opmerken, dat beide scheepsfunkties onmogelijk tegelijkertijd uitgevoerd geweest kunnen zijn. Het gebruik van een veerpont voor een ander doel geeft toch onmiddellijk een stremming in de, toen ook al kontinu-begaanbaar gehouden en voornamelijk militaire, verbindingen.

Vervolg op pag. 45.

ENKELE 19e EEUWSE NIEUWJAARSWENSEN. door J.W.C. van Schaik.

Bij het begin van het nieuwe jaar is het toepasselijk en wellicht interessant enkele XIXe eeuwse nieuwjaarswensen uit een familie- in dit geval de familie Lenssinck - te bespreken en af te beelden.

Het eerste exemplaar is, merkwaardig genoeg, niet gedateerd. Het zal naar de stijl te oordelen uit omstreeks 1835 - 1840 dateren.
Het is een nieuwjaarswens aan het echtpaar Hermanus Vlooswijk (1786 - 1847) en Johanna Hasendonk (1792 - 1871) bewoners/eigenaars van de hofstede Schuurenburgh aan de Blindeweg te Linschoten.
Het formaat is 44 x 36 cm. De fraaie mahonie lijst is uit dezelfde tijd. De twee „vuurpotten" aan weerszijden van de prent doen nog aan het Empire denken. Watermerk: Anton Scholz Wiesbaden, handgekleurd. (zie blz. 42/43)

Helaas kon niet worden vastgesteld wie deze M. Vlooswijk is: er zijn n.l. meer nichten wiens voornamen met een M. beginnen.

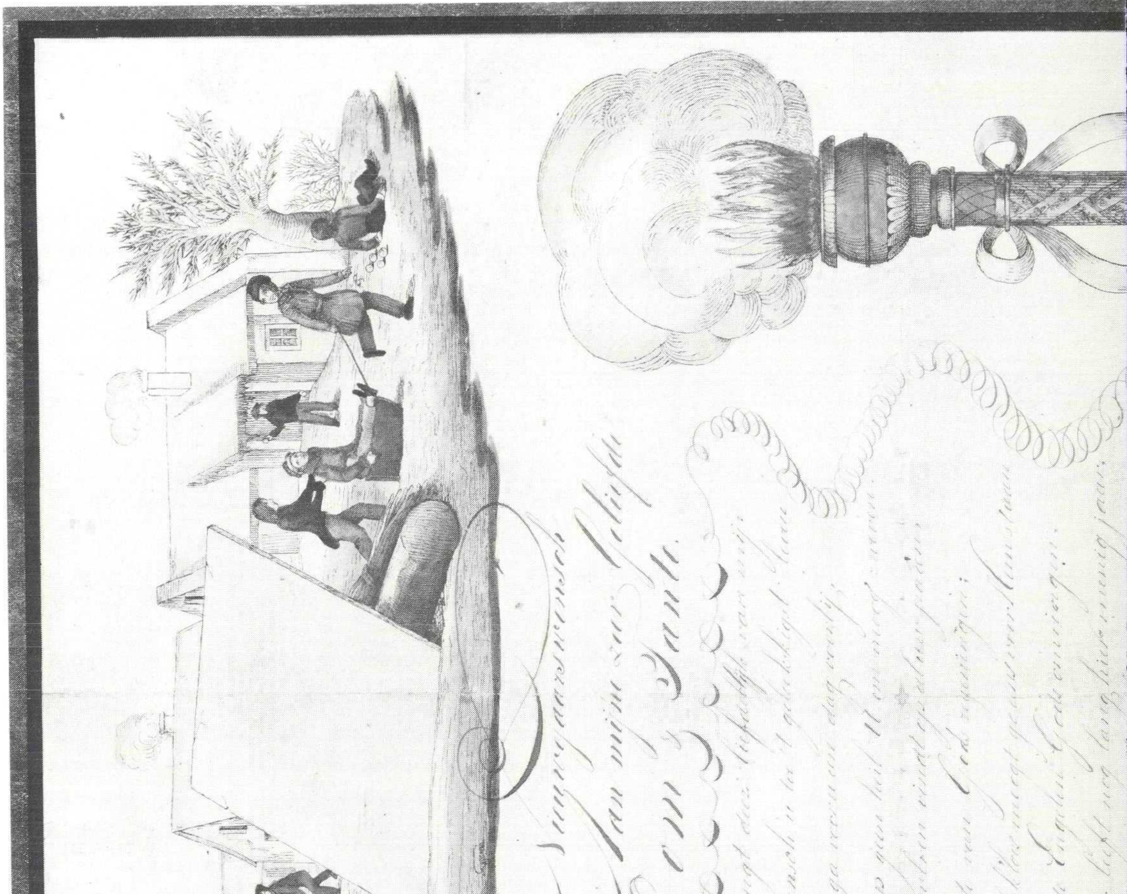
Nieuwjaarswensch
Aan mijne zeer Geliefde
Oom & Tante.
Ontvangt deez' liefdelijk van mij
Ik wensch u ten 't gelukkigst leven
Nooit ga voor u een dag voorbij,
Waarop geen heil U en moog' zweven.
Gij dienstren vindt op al uw paân
De tolk van Gods zegeningen;
En eikkloos moogt ge ons voor U staan
Als de Engelen Gods omringen.
Maar leeft nog lang hier menig jaar.

Nieuwejaarswensch
Aan mijne zeer Geliefde
Oom & Tante.

Ontvangt deez' liefdeblijk van mij:
Ik wensch U toe 't gelukkigst leven
Nooit ga voor U een dag voorbij
Waarop geen heil U om moog' zweven
Gij dierbren vindt op al uw paân
De beste van Gods zegeningen:
En vlek'loos moogt ge eens voor Hem staan
Als u de Engelen Gods omringen
Maar leeft nog lang hier menig jaar
Leeft lang tot blijdschap uwer vrinden
En is dan eind'lijk 't sterfuur daar
Dan moogt gij 't loon der braven vinden

Dit is de hartewensch van
Uwe liefhebb. Nicht
M. Vlooswijk.

Het tweede exemplaar is gedateerd 1 januari 1874.
Het is een nieuwjaarswens aan het echtpaar Bernardus Lenssinck (1833 - 1900) en Adriana Jacoba Lenssinck-Vlooswijk (1833 - 1889) bewoners/eigenaars van de hofstede Schuurenburgh.
Het formaat is 13 x 20 cm.

De tekst luidt:

Nieuwjaarswensch
aan
Mijne Geliefde Ouders
Op 1 Januari 1874.

Welk een vreugde, wat genoegen
Wordt mijn kinderhart gewaar,
Nu ik U geluk mag wenschen
Met een pas begonnen jaar !

Lieve Ouders, wat al zorgen
Hebt gij voor mij aangewend !
Hoe ondankbaar zou ik wezen
Werd dit niet door mij erkend !

Van mijn eerste levensjaren
Hebt Gij uw liefde mij getoond,
Wat kan ik dan beter wenschen,
Dan dat God uw zorgen loont !

Ja ! dat Gij zijn dierbre zegen,
Dit jaar weder ondervindt,
Is de wensch, beminde ouders,
En de bede van Uw kind.

Uw U heilwenschend dochtertje,
A. Lenssinck.

Deze wens werd geschreven door Johanna Anna Lenssinck geboren te Linschoten 28 januari 1864 en overleden te Amsterdam.
Zij huwde Johannes Looman (1855 - 1921).

Het derde exemplaar is gedateerd: Woerden, 31 december 1882, en eveneens gericht aan het echtpaar Lenssinck-Vlooswijk.
Het formaat is: 21 x 27 cm.
De tekst luidt:

Geliefde Oom en Tante,

Wel is het heden een drukke dag voor U zoovele visites moeten afgelegd en ontvangen worden. En toch, dierbare Oom en Tante vrees ik niet U ook eenige ogenblikken te vragen om dit briefje te lezen, wijl ik mij vlei U daardoor eenig genoegen te verschaffen. Wat mijne wenschen aangaat, vereenig ik mij met die welke Gij elkander wederzijds hebt aangeboden alsook

met die Uwer Kinderen. Worden nu deze alle vervuld Geliefde Oom en Tante dan houd ik mij overtuigd dat U beider leven nog lang gespaard, uwe zaken gezegend zullen worden; dat uwe Kinderen uwe levensvreugde zullen verhoogen, en dat na een leven rijk aan deugden en verdiensten de Hemelsche Zaligheid uw deel zal zijn.
Na U de wenschen des tijds der Eerwaarde Superieure en Soeurs aangeboden, de mijne aan mijne geliefde Neefjes en Nichtjes verzocht en U allen in den geest recht hartelijk omhelsd te hebben, noem ik mij zoo gaarne,

Uw U liefh. nichtje,
Anna Lenssinck

Woerden, 31 December 1882.

Deze wens werd geschreven door Anna Maria Lenssinck toen ze op het Pensionaat St. Joseph te Woerden was. Zij werd geboren te Vleuten 16 maart 1869 en overleed te Utrecht 12 april 1924. Zij huwde Joannes Petrus van der Weijden (1868 - 1956).

Vervolg van pag. 41.

Ook aan de buitenzijde is het zichtbaar hoe men door bijzondere houtverbindingen geprobeerd heeft de vaak belaste scheepseinden van de veerpont te versterken, (foto PCB).

Bij de scheepshelling om te worden opgekalefaterd.

Een dergelijke zienswijze is, zo dacht ik, volkomen terecht te noemen. Maar dan kom ik nog even aan het punt van een mogelijk gebruik van het pontje, gezien de vrijwel dwars aangetroffen ligging op de bodem van de havenkreek voor het castellum Nigrum Pullum. De vindplaats van de pont wijst in geen geval op een direkte gebruikssituatie van het object als zodanig. Hij ligt zoals gezegd, schuin overdwars in de havenkreek, naast – dat is ten oosten van – het grote vierde Ro-

meinse schip in de onmiddellijke nabijheid van een scheepshelling of -werf. Tot nu toe wijst alles erop – o.a. door het ontbreken van aanvaringssporen, obstakels of wapens – dat de pont in afwachting van een opkalefateringsbeurt bij de helling lag.
De wadvlakte tussen het castellum of te wel de havenkreek erlangs en de overzijde van de (Oude) Rijn maakte, dat een veerpont als deze, vanuit het castellum of de omgeving van het castellum niet wel bruikbaar was. Ook betwijfel ik de regelmatigheid en de frequentie van een oeververbinding als deze.

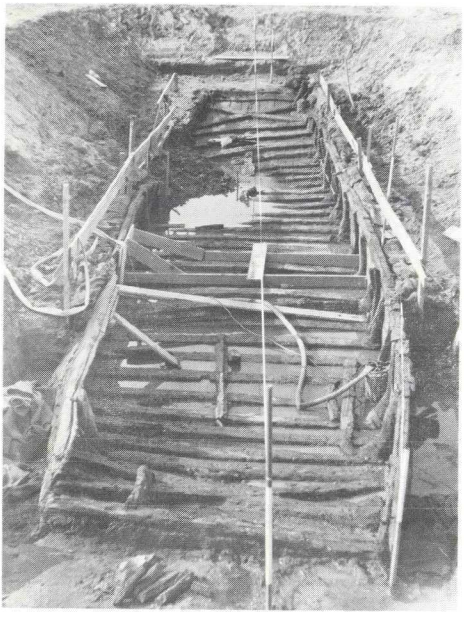

Overzicht van het ontgraven pontje; op de achtergrond bij de ingevallen grond, de plaats waar de damwand rond boot 4 de aanwezigheid van dit vaartuig markeerde, ligt op de lengte-as van het schip een kort zaathout met mastgat. Op de voorgrond, eveneens op de lengte-as van het schip, bevindt zich een balkje met sponningen; kennelijk de plaats aanduidend, waar eenmaal vloerluiken lagen. (foto PCB).

De brug in de legerweg.

De havenkreek, die de benedenloop van een onmiddellijk aan de oostzijde het castellum belendend veenwater uitmaakte, vormde echter wel een oponthoud in de voortgang over de „via militaris", de legerweg, waarvan het castellum zelf deel uitmaakte. Zij vormde de verbinding tussen Albanianis (Alphen a/d Rijn) en de Romeinse nederzetting te Bodegraven.
Dit veenwater nu dat getuige de stevige oeverbeschoeiing aan het einde van de eerste eeuw na Chr. nog aanzienlijk van stroombreedte en diepte was, zal zeker niet zonder meer ten behoeve van de legerweg zijn afgedamd. Overwegingen van dan te verwachten overlast van opperwater vooral voor de burgerlijke bewoning (vicus) rondom het castellum en een nog sneller proces van dichtslibbing van de dan doodlopende monding van de kreek, die nou net als haven voor het castellum van groot belang was, speelden hierbij een rol.
Het gebruik van de gevonden pont op de beschreven plaats, ten einde de voortgang op de legerweg mogelijk te maken en tevens de afstroming van het veenwater ongestoord zijn gang te laten gaan, lijkt me een logische en bruikbare veronderstelling.
Als zodanig geeft deze vondst, uniek in zijn soort, ons een heel wat betere kijk op het reilen en zeilen van de zich langs 's Heren wegen voortspoedende mens te dien tijde.
Tenslotte lijkt het mij niet onmogelijk dat na verloop van tijd over deze smaller wordende watergang een vaste brug is gelegd, zoals we wel vaker in de Romeinse tijd in ons land tegenkomen (Zuilichem). De onderhavige pont kon, na nog een poosje gereserveerd te zijn voor abnormale omstandigheden, na een gebruik in de vrije vaart, worden afgevoerd. Dit ter mogelijke verklaring van de in het vaartuig aangetroffen voorzieningen, die ogenschijnlijk, wat het gebruik van het vaartuig betreft, met elkaar in tegenspraak zijn.

Hoe dan ook, de vondst van deze pont is en blijft (voorlopig) een schitterend fenomeen, die ons inzicht in het technisch kunnen, het gevoel voor harmonie en de reële woon- en leefsituatie van onze voorouders aanmerkelijk kan verhelderen en op zijn minst zal weten te boeien.

Omdat dit artikeltje iets vermeldt aangaande, naar het zich laat aanzien, laatste scheepsvondst te Zwammerdam, wil ik proberen een opsomming te geven van de inmiddels hieromtrent verschenen artikelen, in afwachting van de officiële publikatie.

Schepen voor het opscheppen, door M.D. de Weerd en J.K. Haalebos in Spiegel Historiael 8, 1973 7/8 pp. 386-397, tevens I.P.P.-publikatie 152.

Romeinse schepen in Zwammerdam, een brochure aangaande de hoofdzaken van het verdere scheeps-archeologische onderzoek en de aspekten van de konservering ervan, uitgegeven door het Instituut voor Prae- en Protohistorie van de Universiteit van Amsterdam en de Rijksdienst voor de IJsselmeerpolders.

Van de hand van de schrijver van dit artikel kunt u over de verschillende schepen iets lezen in

Heemtijdinghen, 8e jrg. nr 2 – juli '72
– 8e jrg. nr 4 – dec. '72
– 9e jrg. nr 1 – apr. '73
– 9e jrg. nr 4 – dec. '73
en – 10e jrg. nr 3 – okt. '74,

alsmede in een artikelenserie in het kontaktblad Wij Met Elkaar, van de Johannes-Stichting te Zwammerdam op wier grondgebied de onderzoekingen naar de Romeinse bewoning te Zwammerdam en de bijbehorende scheepsvondsten zijn uitgevoerd.

Tenslotte wil ik ter kompletering nog even wat literatuur noemen waarin aspekten van de havenkreek rond het castellum naar voren komen:

H.K. de Raaf, De Romeinse nederzetting bij Zwammerdam – Berichten van de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek VIII (1957 - '58).

J. van der Kley, Duik in het verleden – Land en water 12, 1968 nr 4 en 5.

A. Wassink, Een Romeins bronzen relief-medaillon en De eetkom van Bellicus – Westerheem XXI 4 1972 en XXII 6 1973.

J.K. Haalebos, De Romeinse Castella te Zwammerdam (Z-H), diss. 1973, nog niet in druk verschenen.

en P.C. Beunder, De Romeinse legerweg tussen Zwammerdam en Bodegraven – Westerheem XXIII 3 1974.

WELGETELD OF WELGESTELD? De Bodegraafse boer-makelaar Maarten van de Bos.

door C. Hamoen.

In de kwartierstaat van enkele van onze leden komt voor, Maarten van de Bos, geb. 27 maart 1718 te Bodegraven, als zoon van Thijs Maartensz. van de Bos en Jacobje Leendertsdr. de Jong. Hij huwde 9 januari 1746 te Bodegraven met Gerrigje van der Lee, dr. van Dirk Pietersz. van der Lee en Marrigje Gerritsdr. de Besten. Een van hun kinderen n.l. Jannigje, geb. 18 augustus 1748 huwde op 11 februari 1770 met Jan Thomas Beyen, boer te Bodegraven en zeer welgesteld. Van dit laatste echtpaar stammen o.a. vele dragers van de naam Beyen, Boelen, Oskam, de Jong, Bos, de Ruyter, Blom etc.

Bij zijn huwelijk blijkt Maarten van de Bos reeds in goede doen te zijn. Hij huwde eerste klas, wat in die tijd zo ongeveer het voorrecht was van de zeer rijken. Het kostte hem dan ook 18.-- guldens. Een behoorlijk bedrag in die dagen. Hij kocht zich een graf op het koor van de Ned. Herv. Kerk te Bodegraven op de Markt, het nummer is bewaard gebleven en te vinden onder 47. Hij was boer, maar dat verhinderde hem niet ook in huizen te handelen. Zijn eerste transactie komen we tegen in 1766. De 10e januari koopt hij een hofstede gelegen gedeeltelijk in de Meye en gedeeltelijk in de Noordzijderpolder, genaamd „'t Jeruzalemhofje" van Jan Vermey kastelijn in het „Rechthuis". Op 25 februari daaraanvolgend verkoopt hij er 2½ morgen land van aan Teunis Bloos voor f. 1600,–. Het land was gelegen op Kortland (tussen de Meye en de Rijn). In 1778 verkoopt hij een huismanswoning en 8 morgen land voor f. 2600,–. Deze woning lag in Buitenkerk en wellicht kompleteerde deze koop het Jeruzalemhofje. De rest zal hij die jaren wel gehuurd hebben van Bos.
Op 8 februari 1778 is een op die dag behaald winstje het overdenken achter de warme kachel

wel waard. Hij koopt 's-morgens de huismanswoning „Rijn en Dorp" gelegen in Buitenkerk met 9 morgen land, ten oosten begrensd door Gerrit Moolenaar en ten westen begrensd door Arie Moolenaar voor f. 3000.–. In de middag verkoopt hij de gehele hoeve weer aan Dirck Kley voor . . . . . f. 4450.–. Een pure winst dus van 1450 gulden op één dag, in een tijd dat een woning aan de Kerkstraat strekkende van dijk tot Rijn f. 400,– kostte, of anders gezegd 48% van de inkoop.
Abraham Gelderblom in 1775 met attestatie van Gelkenes, in de Baronie van Liesveld gelegen, naar Bodegraven gekomen wenste zich wel een boerderij. Waar zou hij beter terecht kunnen dan bij Maarten? Op 16 maart 1779 is het dan zover en wordt de koop gesloten. Een boerenhuis, zomerhuis, twee bergen en een schuur, een boomgaard met 350 roeden op de Zuidzijde nabij Bodegraven, ook nog een partij wei- en teelland, groot 3½ morgen tezamen voor de prijs van 3750 gulden, waarvan 750 gulden kontant en f. 3000.– op een „kustingbrief", een soort schuldbekentenis. Deze luidt gedeeltelijk: „Rente te betalen en f. 200.– aflossen op mei 1780 en de zeven achter eenvolgende jaren f. 100.–, en dan wederzijdse opzegging, maar 3 maanden van te voren waarschuwen".
Dezelfde dag koopt Abraham Gelderblom aan de Zuidzijde ook nog 9½ morgen land van Maarten voor f. 4000.– en ook dat kon de koper niet kontant betalen, want weer wordt er iets kontant (f. 500.–) en de rest op een kustingbrief betaald. De kustingbrief luidt nu weer heel anders en is kennelijk met veel begrip van de zijde van van de Bos opgesteld. Hij heeft hier kennelijk een jonge boer willen helpen. Hij vraagt slechts 3% rente en de eerste 12 jaar mag hij geen geld opeisen, terwijl Gelderblom wel mag aflossen. Maarten van de Bos moet wel zeer rijk zijn geweest voor een Bodegraafse boer. Hij bezat ook nog landerijen in Benschop alwaar een van zijn dochters naar toe ging. Zij kreeg daar 6 kinderen en 50 kleinkinderen. Gezinnen van 20 kinderen waren geen uitzonderingen. Dus mogelijkheden om van deze man af te stammen zijn er genoeg.

Boekhandel Zuijderduijn

Kruisstraat 4 – Woerden – tel. 2076

HEEFT VOOR U RUIME KEUZE IN:

★ *WAARDEVOLLE BOEKEN OP CULTUREEL GEBIED*

★ *BETERE ROMANS*

★ *GOEDE JEUGDLECTUUR*

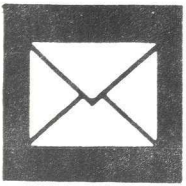

SPAAR~ GIRO

Gemakkelijk en veilig
voor al uw betalingen
geen kosten, wel rente
BONDSSPAARBANK

TERMIJN~ SPAREN

De ideale parkeerplaats
voor uw termijnspaargelden
(veilig en met hoge rente)
BONDSSPAARBANK

A.O.W. EN PENSIOEN

Neem uw gemak. Laat
de inning over aan de
BONDSSPAARBANK

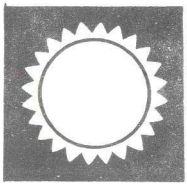

VAKANTIE REIZEN

De nieuwste
service van de
BONDSSPAARBANK

HYPOTHEKEN
VERZEKERINGEN
KLUISLOKETTEN

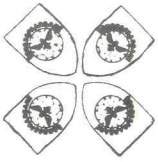

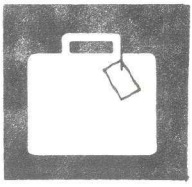

REIS~ DEVIEZEN

Voor reisdeviezen en
alle verzekeringen
BONDSSPAARBANK

BONDSSPAARBANK

gezinsbank met totale bankservice

WOERDEN. WESTDAM 4 TEL. 03480-4342

KENT U DE GESCHIEDENIS VAN UW EIGEN FAMILIE ?

Vroeger wisten slechts adellijke families en patriciërs iets van hun familie geschiedenis. Die tijd is voorbij. De archieven herbergen massa's gegevens, ook over Uw voorgeslacht! En er zijn deskundigen om die gegevens op te zoeken en als een leesbare genealogie te presenteren.

NICO PLOMP

GENEALOGISCH INSTITUUT

Beatrixstraat 23 - Zegveld (Postbus 31 - Woerden)
Telefoon (03489) 383